

*Исидора Николић Савин,
специјалиста грађанског и привредног права
Европске уније, адвокатски приправник*

UDK 658.14

Регулатива Савета о контроли фузија предузећа (4064/89 ЕЕС)

1. Сврха

Европска економска заједница поставила је себи за циљ увођење свеобухватног система којим се спречава нарушавање конкуренције на јединственом тржишту. Увођење таквог система представљало је предуслов за стварање унутрашњег тржишта које подразумева уклањање међудржавних граница унутар Европске заједнице и нужно доводи до значајних реорганизација предузећа. Реорганизације предузећа се претежно спроводе спајањем и припајањем (фузијама) и условљене су потребом повећања конкурентности привреде и животног стандарда у европским оквирима, али су истовремено веома подобне да доведу до трајног нарушавања односа конкуренције између привредних субјеката.

Стога је Европска заједница усвојила Регулативу бр. 4064/89 од 21.12.1989. године о контроли фузија предузећа, чија је основна сврха стварање услова и установљавање инструмената за контролу фузија предузећа, у смислу утицаја које те фузије могу имати на односе конкуренције у оквиру Заједнице. Регулатива је замисљена као основни правни инструмент који се има применити на фузије предузећа са комунитарном димензијом, одн. такве фузије чији се значај и ефекат претежу изван граница појединачних држава у оквиру Заједнице, што се у конкретном случају процењује на основу критеријума предвиђених Регулативом. Највећи значај Регулативе о контроли фузија се огледа у томе што, када одређена фузија

има штетне последице по привредне системе више држава чланица, она на јединствен начин решава насталу ситуацију, без потребе индивидуалне примене различитих права држава чланица.

2. Мере Европске уније

Пре доношења Регулative о контроли фузија, на односе конкуренције унутар Европске економске заједнице примењивали су се чланови 81. и 82. Уговора о оснивању Европске заједнице¹⁾ који се односе на нарушавање конкуренције и злоупотребу доминантног положаја од стране предузећа. Како оригинални текст Оснивачког уговора није садржао изричиту забрану стварања доминантног положаја путем фузија предузећа, органи Заједнице (првенствено Европски суд правде и Комисија²⁾) настојали су да екстензивним тумачењем наведених одредаба покрију правне празнине у оквиру права конкуренције. Савет је искористио овлашћења поверена му на основу чланова 83. (1) и 308. Оснивачког уговора који предвиђају да Савет може да донесе одговарајуће прописе и предузме одговарајуће мере и у случајевима када у Уговору нису изричито наведена овлашћења за предузимање таквих радњи, и донео бројне прописе којима се конкретизују принципи садржани у члановима 81. и 82. Оснивачког уговора.

Први пропис донет у области европског права конкуренције била је Регулative Савета број 17 од 06.02.1962. године³⁾ којом се конкретизује спровођење одредби чланова 81. и 82. Оснивачког уговора. Након тога, уследило је доношење Регулative о контроли фузија бр. 4064/89, Регулative бр. 1310/97 о изменама Регулative о контроли фузија предузећа, Регулative Комисије број 447/98 о обавештењима, роковима и рочиштима прописаним Регулative о контроли фузија предузећа и Регулative број 1/2003 о спровођењу правила конкуренције садржаних у члановима 81. и 82. Оснивачког уговора.

Такође, у оквиру многих области права донета су посебна правила која се имају применити на односе које спадају у те области.⁴⁾

1. Уговор о оснивању Европске заједнице (Римски уговор), пречишћена верзија: Службени лист Европских заједница (C 340), стр. 173-308 (*Treaty Establishing the European Community, 1997 O.J. (C 340) 173-308.*).
2. Случај Европског суда правде *Continental Can*, C-6/72 (1973) ECR 215 у коме је пресудом утврђено да је фузијом предузећа могуће извршити злоупотребу доминантног положаја; случај Комисије *Morris Rothmans* (1973) поводом кога је поље примене наведених чланова 81. и 82. проширено на споразуме којима предузеће-учесник у споразуму стиче контролу над конкурентским предузећем путем куповине његових акција или путем споразума о сарадњи.
3. Регулative Савета број 17: Прва Регулative о спровођењу чланова 85. и 86. Уговора, Службени лист Европских заједница бр. П. 13 од 21.02.1962. године, стр. 204-211 (*EEC Council: Regulation No 17: First Regulation implementing Articles 85 and 86 of the Treaty Official Journal P 13, 21/02/1962, P. 204 –211.*).

3. Садржај

Регулативу о контроли фузија чини уводни део и 25 чланова од којих је сваки посебно насловљен⁵⁾. Она у целини обавезује државе чланице Европске заједнице и директно је примењива на њиховим територијама. Одредбе Регулативе се не примењују на фузије предузећа, нити на поступке започете пред органима држава чланица надлежним за област права конкуренције, започете пре њеног ступања на снагу.

Чланом 22. Регулативе предвиђена је њена искључива примена на фузије, под којима се, у смислу члана 3. Регулативе, сматра: а) спајање два или више независна предузећа, б) преузимање контроле над појединима предузећем од стране других лица која већ имају контролу над најмање једним предузећем и ц) стицање непосредне или посредне контроле над појединим предузећем у целини или над његовим делом путем куповине хартија од вредности или имовине тог предузећа. Такође, у поље примене Регулативе о контроли фузија спадају и joint-ventures који у дугорочном периоду производе сва дејства самосталног привредног субјекта, док се

4. Регулатива Савета (ЕЕС) број 1017/68 од 19. јула 1968. о примени правила конкуренције на железнички и друмски превоз и превоз унутрашњим воденим путевима (ОЈ L 175, 23.7.1968, п. 1); Регулатива Савета (ЕЕС) број 4056/86 од 22. децембра 1986. о успостављању детаљних правила за примену чланова 81. и 82. на поморски превоз; Регулатива Савета (ЕЕС) број 3975/87 од 14. децембра 1987. о успостављању поступка за примену правила конкуренције између предузећа у области ваздушног превоза; Регулатива Савета број 141 од 26. новембра 1962. о изузимању превоза од примене Регулативе број 17; Нотификација Комисије о изузецима који су непосредно везани и неопходни за фузије, ОЈ С 188, 04.07.2001.; Нотификација Комисије о концепту потпуних joint-ventures у смислу Регулативе Савета број 4064/89 о контроли фузија предузећа (ОЈ С 66, 2.3.1998.); Нотификација Комисије о концепту фузија у смислу Регулативе Савета број 4064/89 о контроли фузија предузећа (ОЈ С 66, 2.3.1998.); Нотификација Комисије о концепту предузећа о којима се ради у смислу Регулативе Савета број 4064/89 о контроли фузија предузећа (ОЈ С 66, 2.3.1998.); Нотификација Комисије о обрачунавању обрта у смислу Регулативе Савета број 4064/89 о контроли фузија предузећа (ОЈ С 66, 2.3.1998.); Нотификација Комисије о дефиницији релевантног тржишта у смислу комунитарног права конкуренције (ОЈ С 372, 9.12.1997.); Нотификација Комисије о поједностављењу поступка за разматрање појединих фузија у складу са Регулативом Савета број 4064/89 о контроли фузија (ОЈ С 217, 29.07.2000.); Нотификација Комисије о примењивим средствима у смислу Регулативе Савета број 4064/89 и Регулативе Комисије број 447/98 (ОЈ С 68, 02.03.2001.).
5. Чл. 1. Поље примене; Чл. 2. Оцењивање фузија; Чл. 3. Дефиниција фузија; Чл. 4. Обавеза претходног пријављивања фузија; Чл. 5. Израчунавање обрта; Чл. 6. Испитивање пријаве и покретање поступка; Чл. 7. Суспензија фузија; Чл. 8. Дејство одлука Комисије; Чл. 9. Поверавање надлежним органима држава чланица; Чл. 10. Рокови за покретање поступка и доношење одлуке; Чл. 11. Захтев за достављање података; Чл. 12. Истрага органа држава чланица; Чл. 13. Истражне радње Комисије; Чл. 14. Казне; Чл. 15. Периодична казнена давања; Чл. 16. Контрола Суда правде; Чл. 17. Професионална тајна; Чл. 18. Саслушање странака и трећих лица; Чл. 19. Сарадња са органима држава чланица; Чл. 20. Објављивање одлука; Чл. 21. Надлежност; Чл. 22. Примена Регулативе; Чл. 23. Конкретизује одредбе; Чл. 24. Односи са државама нечланицама; Чл. 25. Ступање на снагу.

регулатива не примењује на joint-ventures којима се само координирају понашања предузећа, при чему она остају, заправо, независни привредни субјекти.

Регулативом о контроли фузија је искључива надлежност за сва питања у вези са контролом фузија поверена Комисији. Према основном тексту Регулative, Комисија је била овлашћена једино да оцењује последице фузија пошто оне већ буду извршене. Сада, након измена Регулative које су уследиле током година, Комисија има право да спречи спровођење појединих фузија, уколико би оне могле да угрозе конкуренцију на јединственом тржишту. Фузије са комунитарном димензијом морају бити пријављене Комисији у року од највише недељу дана од дана сачињења уговора о спајању или припајању предузећа, од дана објављивања јавне понуде за закључење уговора, или од дана стицања контролног пакета акција предузећа.

Комисија је дужна да започне са разматрањем пријаве одмах по њеном пријему, те да у року од највише месец дана донесе одлуку о томе да ли се на конкретно спајање или припајање предузећа примењују одредбе Регулative о контроли фузија. Уколико Комисија нађе да фузија не спада у поље примене Уредбе о контроли фузија, то ће и објавити у форми одговарајуће одлуке. Ако оцени да одређена фузија спада у домен примене Регулative, али не доводи у питање јединство тржишта, Комисија ће прогласити фузију сагласном са принципима заједничког тржишта. Ако, међутим, оцени да фузија спада у поље примене Регулative 4064/89 и притом доводи у питање јединство заједничког тржишта, Комисија може покренути одговарајући поступак (осим уколико предузећа о којима се ради не изврше одговарајуће измене у уговору о спајању или припајању). У овом последњем случају је Комисија дужна да у року од највише четири месеца донесе коначну одлуку у погледу фузије у питању. Опште је правило да спајање или припајање предузећа нема дејство пре подношења пријаве Комисији нити у року од три недеље по подношењу пријаве. Овај рок може, према околностима случаја, бити продужен или укинут.

Комисија, такође, има право да у одређеним случајевима уступи на разматрање пријаву спајања или припајања предузећа надлежним органима држава чланица. То ће бити случај када таква фузија може довести до стварања или јачања доминантног положаја на тржишту једне од држава чланица, које може бити јасно одређено. Такође, случај може бити уступљен домаћим органима и када се фузијом нарушава конкуренција на унутрашњем тржишту поједине државе чланице, које се може јасно ограничити и које не представља неодвојиви део заједничког тржишта.

Поље примене Регулative о контроли фузија обухвата сва спајања и припајања предузећа са комунитарном димензијом, која се процењује према висини годишњег обрта предузећа у питању. Тачније, сматра се да фузија има комунитарну димензију у следећим случајевима:

- ако је обрт на светском тржишту предузећа која се спајају или припајају већи од 5 милијарди еура,

- ако је појединачни обрт на тржишту Заједнице сваког од најмање два предузећа која учествују у фузији виши од 250 милиона еура, осим уколико такво предузеће остварује 2/3 обрта на тржишту једне државе чланице.

Релевантан обрт предузећа се израчунава тако што се од профита који је предузеће остварило у години која претходи фузији, обављањем својих уобичајених делатности, одузимају трговачке марже и износи плаћени на име пореза на добит. Уместо оствареног профита се за израчунавање релевантног обрта узимају у обзир други параметри, уколико се ради о фузији у коју су укључене кредитне или финансијске институције, осигуравајућа друштва и предузећа за емитовање радио и телевизијског програма.

4. Датум ступања на снагу

Регулатива о контроли фузија је усвојена од стране Савета 21.12.1989. године, а ступила је на снагу 21.09.1990. године⁶). Њена садржина је мењана у два наврата: актом о приступању Аустрије, Финске и Шведске⁷) и Регулативом Савета бр. 1310/97 од 30. јуна 1997. године о изменама Регулативе (ЕЕЗ) бр. 4064/89 о контроли фузија предузећа (Регулативом о аманданима).

5. Интерес Југославије (Србије и Црне Горе)

Док су европско право и унутрашња права већине њених држава чланица богате одредбама из области права конкуренције, право Србије и Црне Горе садржи само неколико одредаба које се односе на спајања и припајања предузећа, одн. на право конкуренције уопште. Поред тога, те ионако малобројне одредбе се врло ретко и нерадо примењују у пракси, због тога што су веома широко формулисане и што не постоји разрађен механизам њихове примене.

Пошто конкуренција у пуном смислу тог појма може постојати искључиво на отвореном тржишту у оквиру кога постоји пуна слобода уговарања, разматрање питања једнакости предузећа у Југославији је постало могуће тек након транзиције југословенске привреде са социјалистичких на тржишне основе. Уставна повеља Државне заједнице Србија и Црна Гора, проглашена од стране Савезне скупштине 04.02.2003. године, у свом члану 3 као један од циљева заједнице наводи и "...Стварање тржишне економије која се заснива на слободи предузетништва, конкуренцији и социјалној правди", као и "...Успостављање и обезбеђивање неометаног функционисања заједничког тржишта на својој територији кроз координацију и хармонизацију економских система држава чланица, у складу са принципима и

---

6. Члан 25.1 Регулативе о контроли фузија.

7. Приступање Републике Аустрије, Републике Финске и Краљевине Шведске Европској унији, 24.06.1994. године, Службени лист Европских заједница бр. С 241 (Четврти уговор о приступању) (*Accession to the European Union of the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden, June 24, 1994, 1994 O.J. (C 241) (Fourth Accession Treaty)*).

стандардима Европске уније..." Такође, чланом 11. Уставне повеље је прописано да се "...Економски односи у Србији и Црној Гори заснивају на тржишној економији утемељеној на слободном предузетништву, конкуренцији, либералној спољнотрговинској политици и заштити својине..." Међутим, у Србији и Црној Гори су још увек малобројни прописи којима се регулишу питања конкуренције уопште, док је још мање одредаба које се непосредно односе на нарушавање конкуренције фузијама предузећа.

Штавише, усвајањем Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора престао је да важи Антимонополски закон, а Антимонополска комисија је престао са радом. На тај начин је примена и тих малобројних одредаба нашег права које се односе на право конкуренције практично онемогућена. Остаје да се види да ли ће органи, на које је пренета надлежност Антимонополске комисије и других савезних органа који су имали учешћа у примени права конкуренције, бити у могућности да на адекватан начин врше нововерене им послове, јер је развијен систем правила конкуренције, један од веома важних предуслова за пуну интеграцију наше земље у европске привредне токове.

6. Извори

а) Регулатива Савета (ЕЕЗ) бр. 4064/89 од 21. децембра 1989. године о контроли фузија предузећа, Службени лист Европских заједница број L 395 од 30.12.1989. године, стр. 1, пречишћени текст: Службени лист Европских заједница број L 257 од 21.09.1990. године, стр. 13 (*Council Regulation (EEC) No. 4064/89 of 21. December 1989 on the control of concentrations between undertakings, Official Journal of the European Community, L395, December 30, 1989, p. 1, corrected version Official Journal L 257, 21.09.1990, p. 13*)

б) Регулатива Савета (ЕЗ) бр. 1310/97 од 30. јуна 1997. године о изменама Регулативе (ЕЕЗ) бр. 4064/89 о контроли фузија предузећа, Службени лист Европских заједница број L 180 од 09.07.1997. године (*Council Regulation (EC) no. 1310/97 of 30. June 1997 amending regulation (EEC) No. 4064/89 on the control of concentrations between undertakings, Official Journal of European Communities L 180 of 9. July 1997*)

ц) Исправка Регулативе Савета (ЕЗ) бр. 1310/97 од 30. јуна 1997. године о изменама Регулативе (ЕЕЗ) бр. 4064/89 о контроли фузија предузећа, Службени лист Европских заједница број L 40, 13/02/1998, страна 17 (*Corrigendum to Council Regulation (EC) no. 1310/97 of 30. June 1997 amending regulation (EEC) No. 4064/89 on the control of concentrations between undertakings, Official Journal L 40, 13/02/1998, p. 17*)

д) Уставна повеља Државне заједнице Србија и Црна Гора ("Службени лист Србије и Црне Горе" бр. 1/2002)

7. Библиографија

а) Commission Regulation (EC) No. 447/98 of March 1, 1998 on the notifications, time limits and hearings provided for in Council Regulation (EEC) no. 4064/89 on the control of concentrations between undertakings (Official Journal L 61, 02.03.1998, p.1)

b) Council Regulation (EC) No. 1/2003 of 16th December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, Official Journal of the European Communities L 1/25, 04.01.2003)

c) Proposal for a Council Regulation on the control of concentrations between undertakings (presented by the Commission), Brussels, 11.12.2002, COM (2002) 711 final, 2002/0296 (CNS)